

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การสร้างสรรคในการผลิตซ้ำภาพยนตร์ไทยจากตำนาน แม่นาคพระโขนง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ดังนี้

แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ มีแหล่งข้อมูลประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาคือ แหล่งข้อมูลประเภทวีดิทัศน์ แหล่งข้อมูลบุคคล และ แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร โดยการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ มีหน่วยของการศึกษา 2 ระดับ คือ 1. สิ่งสร้างสรรคในภาพยนตร์แม่นาคพระโขนง 5 เรื่อง โดยศึกษาจากข้อมูลวีดิทัศน์ และ 2. วิธีการในการสร้างสรรค และวิธีการผลิต ศึกษาเฉพาะกรณีของภาพยนตร์เรื่อง “นางนาก” ซึ่งนอกจากข้อมูลวีดิทัศน์แล้ว ยังได้ข้อมูลจากการไปชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ ข้อมูลประเภทบุคคลแบบสัมภาษณ์เจาะลึก และข้อมูลจากเอกสาร

1. แหล่งข้อมูลประเภทวีดิทัศน์

ได้แก่ภาพยนตร์ไทยที่สร้างเกี่ยวกับผีแม่นาคพระโขนง ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2520-2542 รวม 5 เรื่อง ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่ได้รับการอัดสำเนาไว้ในเทปบันทึกภาพหรือวีดิทัศน์ (video) แล้ว ส่วนแม่นาคพระโขนง ที่สร้างในปีอื่น ๆ ก่อนหน้านั้น ยังไม่มีการเก็บรวบรวมฟิล์มภาพยนตร์ได้ครบทั้งเรื่องยกเว้น แม่นาคพระโขนง ที่สร้างในปี พ.ศ.2502 ของเสน่ห์ศิลปะภาพยนตร์ ซึ่งได้รับการอัดสำเนาไว้ในเทปบันทึกภาพแล้วเช่นกัน เป็นงานกำกับการแสดงของ รังสี ทัศนพยัคฆ์ อำนวยการสร้างโดย เสน่ห์ โกมารชุน แต่เป็นภาพยนตร์เจียบ ไม่ใช่ภาพยนตร์เสียงในฟิล์มหรือใช้พากย์เสียงลงในฟิล์ม ต้องใช้คนพากย์ตลอดเวลาที่จัดฉายในแต่ละครั้ง จึงไม่สามารถนำมาศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ ภาพยนตร์ทั้ง 5 เรื่องผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมาจาก คุณสวัสดิ์ สุวรรณบัต ซึ่งเป็นผู้ที่สะสมภาพยนตร์ไทย ดังนี้

1. “แม่นาคพระโขนง”	ปี พ.ศ. 2520
อำนวยการสร้างโดย	ศักดิ์ ศิริรัตนปัญญา
กำกับการแสดงโดย	เสนีย์ เป้าประดิษฐ์
นำแสดงโดย	สมบัติ เมทะนี , ปรีชา รุ่งเรือง

2. “แม่นาคอาละวาด” อำนวยการสร้างโดย กำกับแสดงโดย นำแสดงโดย	ปี พ.ศ. 2531 ฉันทนา ดวงทองดี สุรียน ดวงทองดี บิณฑ์ บันลือฤทธิ์ , ชูติมา นัยนา
3. “แม่นาคคีนชീพ” อำนวยการสร้างโดย กำกับแสดงโดย นำแสดงโดย	ปี พ.ศ. 2532 ศุภกิตติ อัมพูช วินิจ ภัคดีวิจิตร ลิขิต เอกมงคล , ชูดาภา จันทระเขตต์
4. “สัญญาใจแม่นาคพระโขนง” อำนวยการสร้างโดย กำกับแสดงโดย นำแสดงโดย	ปี พ.ศ. 2535 เสนีย์ โกมารชุน เสนีย์ โกมารชุน ตรีรัก รักการดี, สมศักดิ์ ชัยสงคราม
5. “นางนาก” อำนวยการสร้างโดย กำกับแสดงโดย นำแสดงโดย	ปี พ.ศ. 2542 วิสูตร พูลวรลักษณ์ นนทรีย์ นิมิบุตร วินัย ไกรบุตร , อินทิรา เจริญปุระ

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

เนื่องจากการวิเคราะห์ถึงวิธีการสร้างสรรค์ และกระบวนการผลิต เทคนิคการนำเสนอในภาพยนตร์เรื่อง นางนาก นั้น จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับผู้ผลิตส่วนต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้กำกับภาพยนตร์เรื่อง “นางนาก” และกลุ่มนักวิจารณ์ภาพยนตร์อิสระที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ จำนวน 5 คน

2.1 ผู้กำกับภาพยนตร์เรื่อง “นางนาก”

คุณนนทรี นิมิตร (ผู้กำกับภาพยนตร์) คุณนนทรีเป็นผู้กำกับภาพยนตร์ที่ก้าวมาจากการโฆษณา ผลงานการกำกับภาพยนตร์เรื่องแรกคือ “2499” อันธพาลครองเมือง” ซึ่งทำสถิติรายได้สูงสุดเป็นประวัติการณ์ของภาพยนตร์ไทยในขณะนั้น รวมถึงได้รับการตอบรับจากนักวิจารณ์อย่างท่วมท้น ก่อนเข้ามาจับงานกำกับภาพยนตร์เรื่อง “นางนาก”

2.2 นักวิจารณ์ภาพยนตร์

1) คุณ “นรา” พรชัย วิริยะประภาภานนท์ นักวิจารณ์อิสระ มีผลงานในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน และนิตยสารซีเนี่ยมีก เจ้าของรางวัลบทวิจารณ์ภาพยนตร์ดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2539 จากกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ เนื่องจากคุณนราไม่ค่อยวิจารณ์ภาพยนตร์ไทยบ่อยนัก หรือหากวิจารณ์มักออกมาในแนวลบ ทำให้หลายคนมองว่าคุณนรามีอคติต่อ ภาพยนตร์ไทย แต่วันนี้คุณนราออกมาวิจารณ์ภาพยนตร์เรื่องนางนากด้วยความยินดี

2) คุณนนทขว้าง สิริสุนทร นักเขียนในทีมงานจุดประกาย ของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ คุณนนทขว้างเป็นนักวิจารณ์รุ่นใหม่ที่ได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นนักวิจารณ์ฝีปากกล้าคนหนึ่ง มีผลงานวิจารณ์ภาพยนตร์รวมเล่ม ชื่อ “หนังโรงเล็ก”

3) คุณสนานจิต บางสะพาน นักวิจารณ์ที่คร่ำหวอดอยู่ในวงการนักวิจารณ์ภาพยนตร์มายาวนาน มีผลงานวิจารณ์ภาพยนตร์ตีพิมพ์ลงในนิตยสารมากมายหลายฉบับ เช่น สยามรัฐ เบียร์ว ดิฉัน สีฉัน เอนเตอร์เทน ฟ้าเมืองไทย ฯลฯ มีผลงานรวมเล่มเช่น สงครามกับสันติภาพ, ชีวิตกับความตายสังคมนิยมบนแผ่นฟิล์ม อาศิระ คุโรซาว่า และล่าสุดเป็นผู้หนึ่ง而出มาแสดงความชื่นชมต่อภาพยนตร์เรื่อง “นางนาก”

4) คุณมงคลชัย ทัยวิสุทธิ วิสุทธิ เจ้าของนามปากกา ตีตัว ที่มีคอลัมน์ประจำในนิตยสารซีเนี่ยมีกส์ และมักพ่นธงปิดท้ายบทวิจารณ์ด้วยจำนวนดาวตลอดระยะเวลาที่ตีพิมพ์จนเป็นที่ติดตามอย่างเหนียวแน่นของแฟน ๆ ก่อนที่จะผันตัวเองมาเป็นผู้กำกับภาพยนตร์เรื่อง “เกิร์ลเฟรนด์” ในปี 2545

5) คุณสุทธากร สันติธวัช ในบทบาทนักวิจารณ์ คนทำหนังสือหนังอย่าง Screen หนังสือและวิดีโอ และ Filmview และเจ้าของโครงการฉายหนังนอกกระแส สุทธากร สันติธวัช สามารถทำให้งานของเขา ได้รับการยอมรับอย่างมากจากคอหนัง รวมถึงผลงานพ็อคเก็ตบุ๊กเกี่ยวกับหนัง เช่น เดียวดายอย่างไรแมนติค งานวิเคราะห์หนังห้วงกาใจ และการเป็นผู้กำกับภาพยนตร์ เรื่อง ขวัญ - เรียม

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ดังนี้

1. คุณนนทรีย์ นิมิบุตร	สัมภาษณ์ วันที่ 18 กันยายน 2542
2. คุณพรชัย วีริยะประภานนท์	สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤศจิกายน 2542
3. คุณนันทขว้าง สิริสุนทร	สัมภาษณ์ วันที่ 28 มีนาคม 2545
4. คุณมงคลชัย ชัยวิสุทธิ	สัมภาษณ์ วันที่ 28 มีนาคม 2545
5. คุณสนานจิต บางสะพาน	สัมภาษณ์ วันที่ 29 มีนาคม 2545
6. คุณสุทธากร สันติธวัช	สัมภาษณ์ วันที่ 31 มีนาคม 2545

3. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลประเภทเอกสารดังต่อไปนี้ มาใช้เพื่อช่วยในการศึกษาวิเคราะห์วิธีการสร้างสรรค์ และกระบวนการผลิตภาพยนตร์เรื่อง นางนาก

- 1.) บทวิจารณ์ ข่าว และข้อเขียนที่เกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องนางนากมาจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เช่น มติชนสุดสัปดาห์ นิตยสารซีเนี่ยมัค นิตยสารเอนเตอร์เทน หนังสือพิมพ์รายวันต่าง ๆ
- 2.) เอกสารการสัมมนาทางวิชาการ และงานวิจัย
- 3.) หนังสือเรื่อง "นางนาก" ที่รวบรวมขั้นตอนการทำงานในภาพยนตร์เรื่องนางนาก
- 4.) บทภาพยนตร์เรื่อง "นางนาก"

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์การสร้างสรรค์ในงานผลิตซ้ำภาพยนตร์ไทยจากตำนานแม่นากพระโขนงนี้ ได้นำเอาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากทั้ง 3 แหล่งมาใช้เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เพื่อศึกษาสิ่งสร้างสรรค์ในภาพยนตร์ไทย ที่ถ่ายทอดตำนานแม่นากพระโขนง

เพื่อหาลักษณะเฉพาะของภาพยนตร์แม่นากพระโขนงในแต่ละเรื่อง โดยการศึกษาจากการตีความ มุมมอง แง่มุม กลวิธีและศิลปะการเล่าเรื่อง องค์ประกอบทางศิลปะทางภาพยนตร์ เช่น การแสดง การตัดต่อ การลำดับเรื่องราว การจัดแสง การถ่ายภาพ และการใช้มุมกล้อง ฉากการใช้เพลงและดนตรีประกอบ มาร่วมในการวิเคราะห์ โดยศึกษาจากข้อมูลวิทัศน์ภาพยนตร์ไทย ถ่ายทอดตำนานแม่นากพระโขนง 5 เรื่อง

2. การวิเคราะห์เพื่อศึกษาวิธีการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ กระบวนการและเทคนิคในการผลิตภาพยนตร์ที่มีผลสัมพันธ์และรับใช้สิ่งสร้างสรรค์ในงานภาพยนตร์ เรื่อง "นางนาก" ปี 2542

โดยการศึกษาวิธีการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ ในภาพยนตร์เรื่อง "นางนาก" อย่างละเอียด ทั้งในด้านการตีความ การใส่มุมมอง แง่มุม ที่ถูกนำมาใช้ เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์เรื่องนางนาก

รวมถึงการวิเคราะห์โดยใช้ ข้อมูลประเภทบุคคล ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Deep Interview) ที่ทีมงานผู้ผลิตภาพยนตร์เรื่องนางนากก็เพื่อที่จะศึกษาถึงวิธีการผลิตอันก่อให้เกิดสิ่งสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่ออกมาในภาพยนตร์ ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนเตรียมการผลิต ขั้นตอนการผลิต และขั้นตอนหลังการผลิต

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากเอกสาร หนังสือ บทความ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของกาวิเคราะห์ข้อมูลประเภทอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพในการนำเสนอของภาพยนตร์ได้ชัดเจนและละเอียดยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นข้อมูลในการประมวลผลตอบรับของภาพยนตร์เรื่องนางนากด้วย

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะใช้รูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) โดยในบทที่ 4 เป็นการนำเสนอข้อมูลเส้นทางของตำนานแม่นากพระโขนงจากอดีตถึงปัจจุบัน ในบทที่ 5 เป็นการนำเสนอผลการศึกษาวเคราะห์ในเรื่องของ "สิ่งสร้างสรรค์ในการผลิตซ้ำภาพยนตร์ไทยที่มาจากตำนานแม่นากพระโขนง ปีพ.ศ. 2520 – 2542 " สิ่งสร้างสรรค์ที่ปรากฏในภาพยนตร์แม่นากพระโขนงทั้ง 5 เรื่องประกอบไปด้วยอะไรบ้าง และมีวิธีการนำเสนอความสร้างสรรค์นั้น ๆ ผ่านทางสื่อภาพยนตร์อย่างไร โดยจะศึกษาในทุก ๆ องค์ประกอบของภาพยนตร์ และในบทที่ 6 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์วิธีการสร้างสรรค์ และกระบวนการผลิตภาพยนตร์เรื่องนางนาก ซึ่งเป็นกรณีศึกษาเฉพาะ เพื่อให้รู้ถึงวิธีการและกระบวนการผลิตอันเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความสร้างสรรค์ในภาพยนตร์ และในบทที่ 7 เป็นการนำเสนอบทสรุปของงานศึกษาวเคราะห์โดยรวมที่ได้ รวมถึงข้อเสนอแนะของการศึกษาคั้งนี้ด้วย